

4.4 Výchova lesních porostů

Výchova lesních porostů je soubor pěstebních opatření, při nichž se podporuje rozvoj hospodářsky významných vlastností lesních dřevin. Cílem výchovy lesních porostů je zejména:

- a) zvýšení celkové jakostní i objemové produkce porostů,
- b) zvýšení odolnosti porostů
- c) zkvalitnění stromového inventáře tím, že odstraňujeme nekvalitní jedince, nebo tím, že stromy tvarujeme, vyvětvujeme,
- d) zlepšení zdravotního stavu lesa likvidací napadených, poškozených a nemocných jedinců,
- e) zajištění ostatních mimoprodukčních funkcí lesa.

„Dnešní stav našich lesů není právě uspokojivý. Je proto naším největším úkolem tento stav zlepšit a lesy ozdravit natolik, aby mohly co nejlépe a v míře co nejvyšší plnit své ochranné a hospodářské poslání, aby dokonale regulovaly oběh vody v přírodě, aby chránily půdu a dávaly nám co nejvíce kvalitního dřeva. Již několikrát jsme zdůraznili, jak by měly takové lesy vypadat: měly by se složením blížit lesům přirozeným, které představují ideál lesa věčně tvořivého a dokonale sžitého s okolní přírodou. Víme však také, že přirozený les nebo dokonce prales zdaleka nemůže uspokojit hospodářské nároky lidské společnosti.“

Zdeněk Mráček

LES, 1959

4.4.1 Ošetřování lesních kultur

Ošetřování lesních kultur je součástí péče o kultury od jejich založení až po dopěstování zajištěné kultury. Zajištěná kultura je založená sadebním materiálem vhodného původu, její výškový přírůst se zřetelně zvětšuje, je odrostlá útlaku buřeně. Taková kultura nevyžaduje další vylepšování, použité dřeviny dávají předpoklad dosažení stanovené cílové skladby.

Ošetřování kultur spočívá ve vylepšování kultur, tvarování stromků, likvidaci nežádoucích dřevin, vápnění, hnojení i ošetřování půdy. Kombinuje a doplňuje se s ochranou kultur a některé zásahy, např. ničení buřeně lze označit současně jako ošetřování i jako ochranu kultur.

4.4.2 Prostřihávky

Prostřihávka je výchovný zásah v přehoustlém nárostu. Cílem je snížení počtu jedinců na jednotce plochy. Název je dán používanými nástroji. Zpravidla se používají zahradnické nůžky (nůžky prostřihávkové), žabky, jednoruční pilky, při mechanizované prostřihávce používáme křovinořez s odpovídajícím řezným kotoučem. Výjimečně lze nárost vytrhávat ručně (u dřevin s málo rozvětveným kořenovým systémem, popř. u buku).

Všímáme si vedlejších dřevin, například břízy, osiky, jívy, olše, jeřábu. Takové dřeviny odstraňujeme, škodí-li hlavním, cílovým, dřevinám.

Zpravidla je nezbytné snížit přílišnou hustotu nárostů, aby se předešlo ohrožení mlazin sněhem a vzniku šlahounovitě rostoucích stromů. Přiměřeným rozvolněním dosáhneme rovnoměrnějšího využívání životního prostoru a tím lepšího růstu i lepší kvality.

4.4.3 Prořezávky

Prořezávka je výchovný zásah ve stejnověké a nesmíšené mlazině nebo v mlazině složené z dřevin přibližně stejně cenných. Prořezávka má odstranit především nekvalitní jedince v horní a střední porostní vrstvě mlaziny a pečovat o to, aby se tvárné stromky příliš netísnily. Zásahy lze vykonávat ručně, mechanizovaně nebo chemicky.

Výška porostů se v období prořezávek pohybuje mezi dvěma až osmi metry. Po celé ploše porostu je souvislý korunový zápoj. V počáteční fázi vývoje mají mlaziny následující složení:

- a) horní vrstva (nadúroveň) – stromky s dobrým genetickým základem a s dobrými stanovištními podmínkami pro růst a vývoj,
- b) střední vrstva (úroveň) – stromky průměrné výšky, tvoří nejvyšší podíl v porostu,
- c) spodní vrstva (podúroveň) – nekvalitní jedinci s nejmenší přirůstavostí, kteří zpravidla hynou.

Prořezávky provádíme buď způsobem individuálním nebo schematickým. Při individuálním způsobu dodržujeme již popsání úkoly výchovných zásahů. Zkušenosti a proškolení pracovníci mohou tento zásah provádět do jisté míry samostatně. Při **schematickém způsobu** zásahu určujeme směr a šířku pruhů nebo označíme řady určené k odstranění.

Podle doby provedení rozlišujeme zásahy na předčasné, odpovídající a opožděné. Optimální je vždy včasný, odpovídající zásah. Se zásahy předčasnými se v praxi zpravidla nesetkáváme. Provádění opožděných zásahů je obtížnější. Upravujeme jimi především druhovou skladbu ve prospěch hospodářsky důležitých dřevin. Dále z nadúrovně odstraníme předrostlíky a obrostlíky.

Předrostlík je nekvalitní nadúrovňový strom ve stejnověkém mladém porostu, který svou rozložitou korunou utlačuje stromy okolní.

Obrostlík je úrovnový nekvalitní strom, který je hluboce a silně zavětven.

Při ručním provádění prořezávek používáme jednoruční pilky, pily obloukovky apod. Mechanizovaně provádíme prořezávky jednomužnými motorovými pilami. Pro schematické zásahy v pruzích lze použít i těžší mechanizační prostředky, zejména k výrobě lesních štěpek.

4.4.4 Probírky

Probírka je úmyslná těžba dříví uskutečněná tak, aby podporovala tvar a přírůst nadějných stromů. Úkolem probírek je především podpořit hmotovou produkci porostů, dále zvýšit odolnost porostů proti škodlivým, zejména abiotickým činitelům, udržet druhovou skladbu, uchovat a zlepšovat porostní prostředí.

V probírkových porostech je nezbytné rozčlenění porostů, které umožňuje vyklizovat vytěžené dříví pomocí mechanizace, zvýšit odolnost porostů proti abiotickým činitelům a podstatně omezit poškození přirozené obnovy.

Probírky se vyznačují barvou. V jehličnatých porostech lze vyznačovat po celý rok, v listnatých porostech je lépe vyznačovat po opadu listů.

V zahraničí existují i pracovní snímky o potřebě času k vyznačování. Uvádí se, že podle podmínek, charakteru porostů, povahy zásahu je pro vyznačení stromů k těžbě na ploše 1 ha třeba 2 až 4 hodiny.

Probírky provádíme s použitím mechanizace a za využití vhodných těžebních technologií.

4.4.5 Vyvěttování – oklest

Abychom zbavili stromy nežádoucích větví, provádíme tzv. vyvěttování neboli oklest. Úkoly vyvěttování jsou:

- a) vypěstovat hladké, bezsuké a plnodřevné kmeny,
- b) předcházet infekcím dřevokaznými houbami,
- c) příznivě ovlivnit výškový přírůst,
- d) přivést do porostu více vzduchu a tepla a
- e) snížit nebezpečí vzniku požáru (podél cest, osluněním cest zajistit jejich vysychání).

Rozlišujeme vyvěttování za sucha a za zelena (oklest suchý a oklest zelený).

Zeleným vyvětčováním předcházíme přirozenému čištění kmenů, čímž se omezí vznik zarůstajících suků. Dobře snáší zelené vyvěttování dub a akát, dosti dobře jilm a lípa. Z jehličnanů douglaska. Za zelena vyvětvuujeme zejména v předjaří, u douglasky od června do

srpna, aby se rány do zimy zacelily. Větší rány ošetřujeme podobně jako u ovocných stromů štěpařským voskem nebo jinými dezinfekčními prostředky a nátěry.

Suchým vyvětčováním odstraňujeme odumřelé větve, což můžeme dělat po celý rok.

Rozeznáváme oklest nízký (do výšky 2,5 m), střední (do 4 m) a vysoký – do výšky 8 m, u topolů zpravidla až do 12 metrů.

Řez pilou musí být hladký a nesmí poškodit prstenčitý val.

Obrázek: Technika oklestu. 1 – správně, 2, 3 – nesprávně.

